

poduhvat, poduhvat koji je urodio trajnim i korisnim djelom koje na zanimljiv i modernom dobu prilagođen način prezentira dio njegove bogate arheološke zbirke.

Predrag Marković

Mletačko-austrijska granica u Istri / Il confine veneto-austriaco in Istria, urednica / a cura di Tatjana Bradara, Monografije i katalogi 29 / Monografie e cataloghi 29, Pula – Pola: Arheološki muzej Istre – Museo archeologico dell'Istria, 2017., 417 str.

Početkom 2017. u nakladi je Arheološkoga muzeja Istre – Museo archeologico dell'Istria objavljen dvadeset i deveti svezak serije Monografije i katalogi *Mletačko-austrijska granica u Istri – Il confine veneto-austriaco in Istria*. To je ujedno druga u nizu monografija proizišla iz projekta Kunfini i zlamenja – oznaka granica i međa u Istri od srednjeg vijeka do našeg doba. Autori su tekstova dvojezične monografije – usporedno na hrvatskom i talijanskom jeziku – Tatjana Bradara, Nenad Kuzmanović, Mauro Pitteri, Markus Leideck, Milena Joksimović, Jan Šipoš, Ivan Milotić, Livio Prodan i Boris Blagonić. Tvrdo ukoričeno izdanje ovećega formata, popraćeno slikovnim materijalom, sadrži devet poglavlja na četiristo sedamnaest stranica.

„Predgovor“ (8-11) potpisuje ravnatelj Arheološkoga muzeja Istre Darko Komšo ukazujući na važnost interdisciplinarnе suradnje brojnih istraživača i ustanova. Uspješnoj je realizaciji monografije, ističe Komšo, prethodilo terensko pregledavanje nekadašnje mletačko-austrijske granice koja se proteže kroz tri današnje države – Italiju, Sloveniju i Hrvatsku. Valja napomenuti da je ukupno prohodano 550 kilometara i zabilježeno 56 graničnih oznaka. Slijede riječi muzejske savjetnice Pomorskoga muzeja „Sergej Mašera“ iz Pirana Snježane Karinja, koja naglašava važnost suradnje piranskoga muzeja i Arheološkoga muzeja Istre (12-15). Urednica monografije Tatjana Bradara u uvodnom dijelu upoznaje čitatelja sa sadržajem monografije, metodologijama rada te poteškoćama na koje se nailazilo pri radu (17-35). Vremenski obuhvat monografije posvećene mletačko-austrijskoj granici na području Istre, pojašnjava Bradara, obuhvaća razdoblje od 16. do 18. stoljeća.

Poglavlje „Državne oznake na austrijsko-mletačkoj granici u Istri u osamnaestom stoljeću (mletački izvori)“ (37-131) Maura Pitterija donosi pregled granice u Istri između Mletačke Republike i Kuće Austrije. Autor sustavno opisuje granične oznake i neka granična mjesta koja su često bila poprištem sukoba i razmirica. Navodi kako su posvuda postavljane konkretne oznake međe, tj. monolitne granične oznake ili one zidane te zidići i jarci ondje gdje nisu bila dovoljna sama prirodna obilježja. Sadržajno iscrpna obrada podataka popraćena je bogatim kartografskim i fotografskim reprodukcijama te crtežima. Slijede potpoglavlja „Rad austrijsko-mletačkog povjerenstva (1750. – 1756.)“ (48-54), „Izgradnja granice“ (54-61) i „Pregled oznaka na austrijsko-mletačkoj granici u Istri (1761. – 1794.)“ (61-65) te potpoglavlja u kojima autor opisuje obilask granica austrijsko-mletačkoga povjerenstva „Obilasci granice od 1761. do 1766. godine“ (65-67), „Obilasci granice od 1767. do 1769. godine“ (67-74), „Obilasci granice od 1771. i 1774. godine“ (74-77), „Obilasci granice 1775. i 1776. godine“ (78-80), „Obilasci granice od 1777. i 1778. godine“ (80-83), „Obilasci granice od 1779. i 1780. godine“ (83-86), „Obilasci granice 1783. i 1784. godine“ (87-89), „Obilasci granice 1786. i 1788. godine“ (89-96), „Obilasci granice od 1790. i 1791. godine“ (96-100) i „Obilasci granice od 1792., 1793. i 1794. godine“ (100-103). Pitteri donosi u prilogu sažetke dokumenta Sporazuma u Gorici iz 1754., posebice naglašavajući one dijelove dokumenta koji se tiču obilježavanja granice.

Markus Leideck autor je poglavlja „Lannd Ze Ysterreich: ustroj, teritorijalna nadležnost i unutarne granice posjeda austrijske Istre od 1374. do 1797. godine“ (133-199), u kojem se bavi promatranjem političke povijesti s naglaskom na područje pod nadležnošću pazinskoga kapetana. Autor se koristi starijom i recentnom literaturom te opsežnom i temeljitom uporabom pisanih izvora, kartografske reprodukcije i bogatstva ostalog slikovnog materijala, kao što je, npr., reprodukcija veduta Johanna Weickharda Valvasora. Poseban dio rada donosi pregled strukture vlasti i ovlasti Istre, Kranjske i Unutarne Austrije. Sveobuhvatan istraživački rad i obrada podataka predstavlja vjerojatno najcjelovitiji opis granica naselja i posjeda austrijskoga dijela Istre do danas. Autor opisuje Pazinsku grofoviju, Gospoštiju Kožljak, Gospoštiju Kršan i Gospoštiju Lupoglav te sporove među njima. Slijedi pregled neizbježnih izvora dokumenata važnih za promatranje granica te prilozi. Valja napomenuti da Leidec-

kov rad predstavlja nezaobilazan prinos poznavanju povijesti Istre u tom razdoblju te na jednom mjestu okuplja rezultate povijesnih istraživanja i promišljanja.

Slijedi rad Tatjane Bradara i Nenada Kuzmanovića „Materijalni ostaci mletačko-austrijske granice u Istri“ (201-227), a njegova je središnja tema usmjerena na tipologiju graničnih oznaka na istarskom poluotoku. Bradara analizira zidane kamene konstrukcije s aspekta arheologije i povijesti umjetnosti u potpoglavljima „Zidane kamene konstrukcije s ugrađenim četvrtastim pločama“ (204-209), „Kamene oznake pravokutnog tijela s polukružnim završetkom“ (210) i „Križ ili više njih uklesanih na kamen stanac“ (210). Kuzmanović detaljno obrađuje konfiguraciju terena i graničnu liniju koja se koristila prirodnim obilježjima (214-221). Potom slijedi rad Tatjane Bradara „Zidane kamene konstrukcije koje se nalaze na nekadašnjoj mletačko-austrijskoj granici“ (221-227), gdje ukazuje na važnost *in situ* sačuvanih zidanih kamenih konstrukcija i četvrtastih ploča koje su označavale mletačko-austrijsku granicu.

Monografija se nastavlja poglavljem „Katalog nalaza“ (229-287), koje također potpisuju Nenad Kuzmanović i Tatjana Bradara. Katalog sadrži obradu predmeta popraćenu slikovnim materijalom.

Naredno poglavlje „Tridentski pravorijek: transkripcija i prijevod“ (289-333) djelo je Milene Joksimović i Jana Šipoša. Uvodni dio rada započinje objašnjenjem kako je u Tridentu, u okviru mirovnih pregovora između Mletačke Republike i Kuće Austrije, 17. lipnja 1535. donesen Tridentski pravorijek. Tekst je objavio Pietro Kandler 1875., a nedugo je zatim objavljen i u okviru građe koju je prikupio Tomaso Luciani. Za potrebe je ovoga izdanja sačinjen prijepis i prijevod latinskoga teksta Tridentskoga pravorijeka i dvaju arbitražnih sporazuma u formi u kojoj se javljaju u rukopisu Venetianus iz 1659. godine koji se čuva u Državnom arhivu u Veneciji.

Autor poglavlja „Sententia Tridentina: pravna analiza i tumačenje“ (335-363) je Ivan Milotić. Sententia Tridentina, pojašnjava autor, označava pravorijek kojim se 1535. pokušalo riješiti spor o austrijsko-mletačkom razgraničenju u Istri. Autor analizira i tumači s pravnoga gledišta dio toga pravorijeka, odnosno tri partikularna pravorijeka od kojih je jedan donesen u Tridentu, a potonja dva u Pazinu i Trstu. Prinos ove vrste istraživačkoga rada vrlo je značajan te će zasigurno poslužiti mnogim stručnjacima različitih profila.

Poglavlje „Crtice iz hagionimije uzduž austrijsko-mletačke granice u središnjoj Istri“ (365–387) Livija Prodana donosi hagionime i pripadajuće im crkvene građevine koje su se nalazile u pograničnim župama. Rad obuhvaća područja župa Zamaska (njegova austrijskoga dijela), Kašćerge, Trviža i Tinjana na austrijskoj strani, dok su na mletačkoj župe Kaldir, Motovunski Novaki, Muntrilj i mletački dio Zamaska. Osnovno su polazište u ovome radu, ističe autor, predstavljale porečke vizitacije.

Monografiju zatvara poglavlje Borisa Blagonića „Primjena geoinformacijskih tehnologija u utvrđivanju mletačko-austrijske granice u Istri“ (389–395). Autor se bavi primjenom modernih geoinformacijskih tehnologija, čime je omogućen jednostavan i brz pristup podacima te čuvanje podataka. Opisuje se georeferenciranje starih karata, identifikacija linije i graničnih oznaka te uspostava geoinformacijskoga sustava. Blagonić navodi da se u većem dijelu stara državna granica preklapa s granicama današnjih katastarskih općina te u nekim dijelovima i s političkim granicama današnjih istarskih gradova i općina. Izračunata je ukupna dužina mletačko-austrijske granice od 177 kilometara, koja se danas proteže kroz tri države. Najdulji je dio granice na području hrvatskoga dijela Istre.

Zadnje stranice monografije zauzima opsežan popis korištenih izvora i literature (397–416) te prilog mjernih jedinica (417).

Monografija je pored svoje tematske i sadržajne usmjerenosti uspješan pokazatelj interdisciplinarnе suradnje vrsnih istraživača i sveobuhvatne objave istraživačkoga rada koji će uvelike pridonijeti očuvanju materijalnih ostataka, a zatim i njihovoj valorizaciji i prezentaciji.

Andrea Milotić

Danijela Doblanović, *Žrvanj života. Stanovništvo Savičente od početka 17. do početka 19. stoljeća*, Zagreb: Srednja Europa, 2017., 327 str.

U izdanju Srednje Europe u ožujku je 2017. objavljena knjiga *Žrvanj života. Stanovništvo Savičente od početka 17. do početka 19. stoljeća* Danijele Doblanović Šuran. Knjiga je imala dvostruko predstavljanje 23. lipnja 2017., na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli i u kaštelu u Savičenti. U početnom dijelu knjige autorica objašnjava zašto je prednost dala nazivu Savičenta, koji je